

Handläggare: Marita Åkersten
Telefon: 08- 508 36 215

Departementspromemoria om stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående (Ds 2008:18)

Svar på remiss - kontorsutlåtande

Gunnel Rohlin
direktör

Raili Karlsson
avdelningschef

Sammanfattning

I en departementspromemoria från Socialdepartementet föreslås en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som syftar till att förtydliga att socialnämnden ska erbjuda stöd eller avlösning för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller stödjer en person med funktionsnedsättning.

Äldreförvaltningen ser mycket positivt på förslaget och betonar vikten av att den som vårdar närstående erbjuds såväl personligt stöd och rådgivning som avlösning. Enligt äldreförvaltningens bedömning innebär förslaget inte några direkta konsekvenser för staden. I Stockholms stad finns en rad stödsatser att erbjuda den som vårdar närstående, inte minst vad gäller avlösning. När det gäller stöd och rådgivningsinsatser finns anhörigkonsulenter i ett antal stadsdelsnämnder och det pågår en rad utvecklingsprojekt av anhörigstödet i de flesta stadsdelsnämnder. Äldreförvaltningen anser det angeläget att det sker ett kontinuerligt utvecklingsarbete av såväl avlösningssatser som stöd och rådgivning till de som vårdar närstående. Äldreförvaltningen stödjer också förslaget om att Socialstyrelsen får i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpning av lagstiftningen när det gäller stöd till de som vårdar närstående.

Ärendets beredning

Ärendet har remitterats till Stockholms stad av Socialdepartementet. Kommunstyrelsen har remitterat ärendet till socialtjänstnämnden och äldrenämnden för yttrande senast den 23 maj 2008. På grund av den korta remisstiden besvaras remissen med ett kontorsutlåtande från äldreförvaltningen efter överrensommelse med äldreroteln.

Bakgrund

I en departementspromemoria från Socialdepartementet föreslås en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som syftar till att förtydliga att socialnämnden ska erbjuda stöd eller avlösning för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller stödjer en person med funktionsnedsättning.

Vidare görs bedömningen att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpningen av lagstiftningen som rör socialtjänstens arbete med stöd till de personer som vårdar och stödjer närstående. Ändringen i socialtjänstlagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2009.

Förvaltningens synpunkter

Äldreförvaltningen ser mycket positivt på att rätten till stöd och avlösning för de som vårdar närstående förtydligas i lagstiftningen. Att vårda en närstående är ofta både fysiskt och psykiskt betungande och det är viktigt att den som vårdar erbjuds såväl personligt stöd och rådgivning som avlösning. Grundläggande är dock att den som vårdar aldrig ska känna sig påtvingad ett vårdansvar för den som är i behov av vård och omsorg.

Förslaget avser en ändring i 5 kap. 10 § SoL som i sig inte ger rätt till bistånd enligt SoL. Däremot kan den som vårdar en närstående ansöka om bistånd med stöd av 4 kap. 1 § SoL. Precis som det också anges i promemorian förutsätter en ansökan om avlösning i form av korttidsvård, dagverksamhet och avlösning i hemmet att den närstående som är i behov av vård och omsorg ansöker om och vill ta emot insatserna. Det är inte lika vanligt förekommande att personer som vårdar närstående ansöker om stöd och rådgivning som bistånd. Äldreförvaltningen anser inte heller att det ska behövas en biståndsbedömning för att få stöd- och rådgivningsinsatser. Insatser som rådgivning, utbildning stödsamtal m.m. ska finnas att tillgå och erbjudas alla som så önskar. Det är dock viktigt att de som vårdar närstående är informerade om rätten att ansöka om stöd och rådgivning för egen del.

Enligt äldreförvaltningens bedömning innebär förslaget inga direkta konsekvenser för staden. I Stockholms stad finns en rad insatser för stöd och avlastning till den som vårdar närstående. Exempel på sådana insatser är avlösning i hemmet, korttidsvård och dagverksamhet. I Stockholms stad är avlösning i hemmet avgiftsfri upp till 4 timmar i veckan. Förutom korttidsvård med planerad växelvård finns i Stockholms stad också två verksamheter för tillfällig avlösning dit den som vårdar

närstående kan ringa direkt vid behov. Andra former av biståndsbedömda stödinsatser till anhöriga och närstående i staden är hemvårdsbidrag samt anhöriganställningar. När det gäller stöd och rådgivning till de som vårdar närstående finns anhörigkonsulenter i ett antal stadsdelsnämnder. I vissa stadsdelsnämnder åligger ansvaret för anhörig/närståendestöd en biståndshandläggare eller någon annan befattningshavare.

Äldreförvaltningen anser det angeläget att det sker ett kontinuerligt utvecklingsarbete av såväl avlösningensinsatser som stöd och rådgivning till de som vårdar närstående. I tolv av stadens fjorton stadsdelsnämnder pågår för närvarande ett flertal utvecklingsprojekt som syftar till att utveckla stöd- och rådgivningsinsatser för de som vårdar närstående. Ett av projekten är en fortlöpande utbildning av personal som arbetar med avlösning i hemmet. Projektet bedrivs inom ramen för de stimulansmedel som regeringen avsatt för utveckling av anhörigstödet och ett villkor är att projekten planeras i samarbete med intresseorganisationer.

För att utveckla ett gott stöd till de som vårdar närstående är det inte bara viktigt att det finns olika typer av insatser att erbjuda, stödet måste också vara flexibelt och individuellt anpassat. Många av de klagomål som framförs till stadens äldreombudsman handlar om bristande lyhördhet av enskildas synpunkter och önskemål. Det är en grundförutsättning att det sker en kontinuerlig uppföljning av insatserna och att det anpassas allt efter som behoven förändras. Det är också viktigt att biståndshandläggarna är uppmärksamma på vilka behov den som vårdar närstående har och att de informerar om vilket stöd och avlastning som finns att tillgå. Detta gäller inte bara de stödinsatser som staden kan erbjuda utan också information om det stöd som många intresseorganisationer erbjuder anhöriga såsom studiecirklar, anhörigrupper etc.

Äldreförvaltningen stödjer förslaget om att Socialstyrelsen får i uppdrag att utarbeta vägledning till stöd för tillämpning av lagstiftningen när det gäller stöd till de som vårdar närstående. Vägledningen kommer inte bara att vara ett stöd för kommunerna i utformningen av anhörig/närståendestödet utan kan också ge de som vårdar närstående vägledning om vilka råd och stödinsatser de kan vara berättigade.

Promemorian behandlar också frågan om statistik och möjligheten att följa upp insatser för stöd och avlösning till de som vårdar närstående. Det betonas att det är väsentligt att kommunerna i samband med biståndsprövningen dokumenterar om man erbjudit anhöriga/närstående stöd eller avlösning, vilken insatser som erbjudits samt om insatsen utformats med en anhörig/närstående. Detta för att tillgodose behovet av statistik över insatser till den som vårdar eller stödjer närstående.

En god och säker dokumentation är alltid nödvändig i all handläggning och myndighetsutövning. Äldreförvaltningen vill dock påpeka att det faktum att dokumen-

tation sker i ett ärende behöver inte innebära att den kan säkerställa behovet av statistik. För att kunna ta fram statistik krävs att den information som efterfrågas registreras så att den är sökbar i ett ärendehanteringssystem vilket också sker med alla insatser som beviljas eller avslås. Att bygga ett ärendehanteringssystem som kan ta fram alla insatser som erbjuds och annan information som dokumenteras i ett ärende skulle, enligt äldreförvaltningens bedömning, innebära betydande kostnader för staden.

Till sist förordar äldreförvaltningen att termen ”funktionshinder” ersätts med ”funktionsnedsättning” i den föreslagna lagtexten. Detta i enlighet med beslut i Socialstyrelsens terminologiråd gällande termer inom det handikappolitiska området.